

Het verhaal van Corrie ten Boom

JEUGD
ROMAN

HET MEISJE
UIT DE
BARTELJORISSTRAAT

JEAN WATSON
VERTALING MARTINE JONKER

Dit is een waargebeurd verhaal. De mensen in dit boek hebben echt bestaan, en de gebeurtenissen hebben echt plaatsgevonden. De belangrijkste gesprekken zijn gebaseerd op wat men echt zei, voor zover ik dat kon achterhalen. De minder belangrijke gesprekken, zoals geklets tijdens de maaltijd en sommige achtergronddetails, heb ik zelf ingevuld als die mij niet bekend waren.

HET MEISJE UIT DE BARTELJORISSTRAAT

Copyright © 2003 Christian Focus Publications, Scotland

This book was first published in 1982 by Kingsway Publications under the title *The Watchmaker's Daughter*.

Copyright Nederlandse uitgave © 2023 Uitgeverij Gideon

Auteur: Jean Watson

Vertaler: Martine Jonker

Coverontwerp en vormgeving: Jonathan Reining, Jore ontwerp

Jaar van uitgave: maart 2025

Uitgave: Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 978-90-5999-258-0

NUR: 283, 284

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een databank of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook – behalve voor korte citaten in recensies of artikelen – zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

1. Het kleine schoolmeisje 7
  2. De ondeugende wildebras 16
  3. De jonge vrouw 25
  4. De horlogemaakster 34
  5. Donkere schaduwen 42
  6. Leidster van het verzet 52
  7. De val 66
  8. Eenzaam in Scheveningen 74
  9. Gevangen in Vught 86
  10. Met vrees naar Duitsland 99
  11. Gevangene 66730 in Ravensbrück 110
  12. Patiënt in barak 9 124
  13. De thuiskomst 135
  14. Als zendeling de wereld rond 142
- Corrie ten Boom | Overzicht van haar leven 153
- Corrie ten Boom | Historische tijdlijn 155
- Om verder over na te denken 157
- Om verder over na te denken: antwoorden 163

I. HET KLEINE SCHOOLMEISJE

Het kleine meisje rende over de stoep. Met haar ene hand probeerde ze haar grijze jas zonder knopen dicht te houden. Met haar andere hield ze de hoed op haar hoofd vast. Ze holde langs de hoge huizen van de binnenstad van Haarlem. Ze stonden dicht op elkaar, hun steile daken en scheve schoorstenen staken donker af tegen de hemel.

Er was weer een schooldag voorbij. Ze begon aan school te wennen, maar het was er nooit zo fijn als thuis. Haar voeten in de zwarte laarsjes stapten voort. Nog een klein stukje. Ze vloog over de klinkertjes van het grote marktplein en rende de Barteljorisstraat in.

Eindelijk, daar zag ze het smalle, hoge hoekhuis tegenover de bontwinkel. De BéJé, zoals zij en haar familie het huis noemden, naar de letters van Bartel en Joris. Ze rende langs de bakker, de kledingzaak en de opticien, en daar stond ze dan, hijgend en puffend voor de winkel van haar vader op de begane grond, met het witte bordje waarop ‘Ten Boom horloges’ stond. Ze gluurde door het raam.

‘Mooi, geen klanten binnen,’ dacht ze. Ze duwde de deur open. De winkelbel rinkelde. Haar vader keek op en glimlachte. Hij stond bij een glazen toonbank vol horloges.

‘Ha, Corrie!’ zei hij.

Corrie voelde zich altijd gelukkig in deze ruimte vol tikkende klokken en horloges. Ze liep naar haar vader en nestelde zich tegen hem aan. Met vaders sterke armen om haar heen kon haar

niks gebeuren. Ze hield van de geur van zijn jas, en van het gekriebel van zijn baard tegen haar wang als hij haar kustte. Na een momentje liet hij haar los en vroeg: 'Heb je een leuke dag gehad?'

'Ja, dank u, papa. Ik ben in een nieuw leesboek begonnen. Had u veel klanten vandaag?'

'Niet zo veel, dus had ik tijd om hieraan te werken.' Hij liet het horloge zien waarmee hij bezig was toen Corrie de winkel binnenkwam en glimlachte tevreden. Corrie bekeek het.

'Het is prachtig!' riep ze uit.

'Dat is het zeker,' beaamde hij. 'En meneer Smit, de eigenaar, zal heel blij zijn om het terug te krijgen. Een horlogemaker in Amsterdam had hem verteld dat het niet meer gerepareerd kon worden, maar nu werkt het weer.'

Corrie was niet verbaasd om dat te horen. Haar vader was de beste horlogemaker van Nederland, dat wist ze zeker.

Ze keek vaak naar hem als hij aan het werk was. Soms stopte hij even en bad: 'Heere, ik heb een probleem met dit horloge. U begrijpt horloges beter dan ik. Wilt U mij helpen?' Dan pakten zijn grote handen de kleine horloge-onderdelen op en zette hij het horloge liefdevol en geduldig weer in elkaar. De winkelbel rinkelde en er stapte een man binnen.

'Tot straks, papa,' zei Corrie. Ze liep door de winkel naar achteren, terwijl haar vader de klant begroette. Corrie liep zachtjes door de werkplaats, om de leerling-horlogemaker niet te storen die daar aan het werk was, en stapte de gang van het huis binnen. Daar stond een meisje dat iets ouder was dan zichzelf. Ze maakte net de knopen van haar jas los.

'Hallo Nollie,' zei Corrie, en toen riep ze: 'Mama, ik ben er weer! Waar bent u?'

'In de slaapkamer,' antwoordde een stem van boven.

'Hang eerst je jas even op,' zei Nollie op moederlijke toon. 'En

waar is je hoed? Je hebt hem toch niet weer laten liggen?’
‘Ik denk dat hij is afgevallen toen ik papa begroette. Ik haal hem straks wel,’ antwoordde Corrie. Ze wurmde zich uit haar jas en gooidde hem over een haak. Nollie schudde lachend haar hoofd en hing het kledingstuk netjes op. Corrie bonkte vrolijk neuriënd de smalle trap op.

‘Corrie!’ Een strenge stem vlak boven haar deed haar stoppen. ‘Sorry, tante Bep.’ De mond van Corries tante was een dunne, scherpe lijn en haar ogen stonden chagrijnig.

‘Wanneer leer je nou eens om rustig te lopen in dit huis? De kinderen van Waller deden dat altijd goed,’ zei tante.

Corrie liep iets langzamer verder naar boven, naar de kleine achterslaapkamer op de eerste etage.

Aan een bureau bij het raam zat een vrouw met donker, golvend haar, een fijn gezicht en stralend blauwe ogen. Ze draaide haar stoel toen Corrie binnenkwam. Het meisje rende in haar armen en nestelde zich behaaglijk bij haar op schoot.

‘En hoe gaat het met mijn jongste dochter?’

‘Goed, mama. Ik heb met gym tien sprongen achter elkaar gemaakt, en de meester zei dat ik heel netjes geschreven had.’

‘Goed gedaan, meisje. Weet je bij wie ik vandaag op kraamvisite ben geweest? Bij mevrouw Van Dijk. Wat een lief meisje heeft ze gekregen! Ik heb de sjaal gegeven die jij vroeger droeg toen je klein was, en een broekje dat tante Bep heeft gebreid.’

Bij het horen van de naam van haar tante, verscheen er een frons op Corries vrolijke gezicht. ‘Ik word ziek van die Waller-kinderen!’ riep ze uit.

Haar moeder streek haar steile, bruine haar en suste: ‘Laat je niet op de kast jagen, Corrie.’

‘Maar tante praat altijd over hen.’

‘Dat weet ik liefje, maar vergeet niet dat mijn zus als kind-meisje een zwaar leven heeft gehad. Nu is ze zwak en ziek en heeft ze onze liefde en zorg nodig.’

‘Ik zal het proberen,’ zei Corrie. ‘Voelt u zich goed vandaag?’

‘Ja, dank je wel. Alleen een beetje moe, dus ik ga straks nog even liggen. Eerst wil ik nog een kaartje schrijven voor mevrouw Beuker. Morgen is ze jarig, dus dan ga ik langs met een pot jam van tante Anna.’

Corrie voelde plotseling een enorme honger. ‘Ik ga eens kijken wat we eten,’ zei ze. Ze stond op en liep naar de deur.

‘Goed, lieverd,’ zei haar moeder met een lach.

Corrie denderde de trap af naar de begane grond.

‘Hallo, tante Anna!’ zei ze, terwijl ze de keuken binnenliep naar het grote, zwarte fornuis. Haar tante stond met rode wangen in een grote pan te roeren. Haar mouwen waren opgestroopt en een smetteloos wit schort was rond haar brede middel geknoopt.

Tante Anna was haar zus Cor komen helpen na de geboorte van Betsie, de oudste van de Ten Boom-kinderen, en was sindsdien gebleven.

‘Hongerig als altijd, denk ik,’ zei ze met een liefdevolle glimlach naar haar jongste nichtje.

‘Uitgehongerd!’ antwoordde Corrie. ‘Die stoofpot ruikt lekker.’

‘Wil jij er even op letten?’ vroeg tante Anna. Ze gaf Corrie een houten lepel en begon zelf groenten te snijden. Corrie roerde in de pan en keek hoe haar tante het grote keukenmes gebruikte. Na een korte stilte zei ze: ‘Ik wou dat ik thuis kon blijven om u te helpen, in plaats van naar school te gaan.’

Haar tante lachte: ‘Ik mis jou ook. Het is raar dat niemand de beslagkom meer uitlikt of voortdurend vragen stelt. Ik ben er nog niet aan gewend dat je nu naar school gaat. Het lijkt nog

maar gisteren dat je dat kleine, bibberende ukkie was dat ik in mijn schort wikkelde en bij me droeg tijdens het werk.'

Corrie grijnsde. Ze vond het altijd leuk om te horen hoe haar tante voor haar als pasgeboren baby een knus nestje had gemaakt.

'Wat fijn dat je jezelf nuttig maakt, zusje,' zei een zachte, plagende stem vanuit de deuropening.

'Betsie!' Corrie draaide zich stralend om naar haar knappe tienerzus met haar kastanjekleurige haar en bruine ogen.

'Hallo, Betsie,' zei tante Anna. 'Is Willem er ook al?'

'Ik geloof het wel. Zal ik de tafel voor u dekken?'

'Ja, graag. We hebben vandaag eens geen gasten, dus we zijn met zijn negenen, tenzij tante Jans liever op haar kamer eet.'

'Is ze ziek?' vroeg Betsie.

'Nee,' antwoordde haar tante. 'Maar misschien is ze moe als ze straks terugkomt van het winkelen.'

'Winkelen?' herhaalde Betsie ontzet. 'Ik hoop dat ze geen hoeden en jurken voor ons koopt.'

Het kon Corrie nooit veel schelen wat voor kleding ze droeg, als het maar lekker zat. Maar haar zussen hadden hun eigen ideeën over kleding, en die ideeën waren niet hetzelfde als van tante Jans.

'Wees dankbaar als Jans iets voor je koopt van haar eigen geld,' berispte tante Anna haar, maar met een vriendelijke stem.

Betsie bloosde. 'Het is heel gul van haar, dat weet ik wel. Ik wou alleen dat ze mooiere kleuren koos.'

'Misschien doet ze dat wel,' zei Corrie hoopvol.

Betsie glimlachte naar haar en liep naar de deur. 'Dan dek ik voor negen mensen.'

'Dank je wel,' zei tante Anna. Ze veegde de gesneden groenten bij elkaar en gooide ze in de pan. Corrie gaf de lepel terug en keek hoe haar tante alles door elkaar roerde. Ondertussen dacht

ze aan tante Jans, haar moeders derde zus. Na de dood van haar man was ze in de twee grote voorkamers op de tweede verdieping komen wonen.

‘Ze wil graag aardig zijn en ze is knap, maar ik wou dat ze niet zo bazig deed,’ dacht Corrie. ‘En de drukte die ze maakt als ze ziek is! Mama is ook vaak ziek, maar die maakt nooit zo’n ophef.’

‘Kunnen jij en Nollie nog even wat kaas gaan kopen?’ vroeg tante Anna.

‘Natuurlijk, ik ga Nollie meteen halen.’ Corrie liep naar de gang. Een jongen, iets jonger dan Betsie, kwam met een serieus gezicht uit de studeerkamer.

‘Willem, weet jij waar Nollie is?’ vroeg Corrie.

De jongen keek op. ‘Ik denk dat ze in het steegje is.’ De Ten Boom-kinderen speelden vaak buiten in het steegje naast het huis, omdat ze geen tuin hadden.

Corrie liep naar de zijdeur en riep: ‘Tante Anna vraagt of we kaas voor haar willen kopen.’

Nollie stuiterte met een bal: ‘Achtenveertig, negenenveertig, vijftig... Oké, ik kom.’

Corrie huppelde naast haar zus over de stoep. Er liepen veel mensen, en op de weg reden veel fietsen voorbij. Het gerinkel van fietsbellen vermengde zich met het geluid van hoefgetrappel en de ratelende wielen van de paardentram.

De meisjes kochten de kaas en wilden terug naar huis gaan. Op dat moment ontdekten ze een groepje kinderen dat iemand aan het uitlachen was. Ze wurmden zich naar voren om te zien wie het was.

Daar stond ‘gekke Thijs’, zoals iedereen hem noemde. Corrie zag hem vaak in zijn versleten kleren over straat lopen. Hij was verstandelijk gehandicapt. Nu stond hij stil en keek verwilderd en hulpeloos toe terwijl de kinderen om hem heen hem uitlachten en nare opmerkingen maakten.

Corrie voelde zich eerst verdrietig worden, en toen boos. ‘Hou op! Laat hem met rust!’ riep ze.

Opeens werd het stil. De kinderen draaiden zich om en zagen de kleine Corrie, knipperend met haar blauwe ogen. Gekke Thijs zag haar ook. Hij liep naar haar toe en gaf haar een zoen. Corrie bedacht net wat een aparte geur er rond Thijs hing, toen Nollie haar bij de hand greep en meetrok, weg van het plein. ‘Schiet op!’ riep ze. Ze trok haar zusje mee zo snel ze kon.

Toen ze buiten adem thuiskwamen, trok Nollie haar zusje naar binnen en riep: ‘Snel, kom iedereen! Vieze Thijs heeft onze Corrie gezoend. We moeten haar wassen.’

Nu werd Corrie bang.

Tante Jans was juist op weg naar beneden en snelde naar haar nichtjes toe. Tante Bep verscheen vanuit de eetkamer. Ze namen Corrie mee naar de keuken en schrobden haar wangen. Ondertussen vertelde Nollie wat er gebeurd was. Toen ze haar loslieten, rende Corrie naar boven, naar haar moeder. Ze lag op bed. Corrie klom op het bed, nestelde zich tegen haar aan en vertelde het hele verhaal.

‘Mama, waarom mocht gekke Thijs me geen zoen geven? Iedereen lachte hem uit,’ zei ze.

‘Lieve Corrie,’ zei haar moeder, terwijl ze Corries rode wang streekte, ‘Jezus heeft jou deze liefde gegeven voor die arme Thijs en voor anderen die zijn zoals hij. Daar ben ik blij om. Maar soms doen mensen die niet van de Heere Jezus houden slechte dingen. Bid maar voor Thijs.’

Corrie voelde zich iets beter.

Al snel was het tijd voor het avondeten. Toen ze met zijn negenen rond de ovale eettafel zaten, sloot Corries vader zijn ogen en bad: ‘Heere God, dank U wel voor dit eten. We vragen U of U onze koningin wilt zegenen, en of de Heere Jezus snel terug mag komen.’

Toen begon de maaltijd, en het geklets. Corrie voelde zich nog steeds een beetje trillerig vanbinnen, dus ze zei niet zoveel, maar het lukte haar wel om haar bord stoofpot leeg te eten.

‘Is het gelukt met winkelen, Jans?’ vroeg Corries moeder. Betsie en Corrie keken elkaar aan.

‘Ja, dank je wel, Cor,’ antwoordde moeders zus. ‘Ik heb voor mezelf een dikke jas gekocht en een hoed en een sjaal. Dus ik hoop dat ik deze winter niet zo vaak verkouden word als ik weer in tochtige kerkzalen moet spreken.’

Corrie zag haar zussen opgelucht kijken.

Nollie vertelde: ‘Onze meester zei vandaag iets grappigs. Hij zei dat water de oudste vijand én de beste vriend van Nederland is.’

‘De meester heeft gelijk,’ zei vader. ‘Het water zorgt ervoor dat Nederland groen en vruchtbaar is.’

Corrie wilde vragen wat ‘vruchtbaar’ betekende, maar Willem zei: ‘Door het water hebben we zoveel goede Nederlandse ingenieurs. Ik denk dat het water dus eerder een vriend dan een vijand is.’

‘Zolang het water ons land maar niet overstroomt,’ zei Betsie. ‘Over land gesproken,’ zei tante Jans, die ongeduldig wachtte op een kans om ook iets te zeggen, ‘hebben jullie die nieuwe huizen aan de rand van Haarlem gezien?’

Het gesprek ging verder. De lege borden werden opgeruimd en er werd een luchtige citroenpudding opgediend.

‘Dat was weer een heerlijke maaltijd, Anna,’ zei Corries vader. ‘Dank je wel, Casper.’

Corries vader pakte de grote, zwarte familiebijbel en opende hem. Hij hield hem vast alsof het een kostbaar horloge was.

Vanavond opende hij de Statenbijbel in het midden en las een psalm over dat je niet bang hoeft te zijn. Hij zei er een paar woorden over en bad toen.

Corrie voelde zich nu veel beter. Als God en papa zeiden dat ze niet bang hoefde te zijn, was dat genoeg voor haar.

Tegen bedtijd was Corrie weer helemaal haar vrolijke, oude zelf. Ze deelde een slaapkamer met Nollie op de derde verdieping. Er waren daar nog vier andere kleine slaapkamers, voor Betsie, Willem, tante Bep en tante Anna.

Corrie trok haar nachtopon aan en riep: 'Papa, ik ben klaar!'

Toen haar vader boven kwam, lag Corrie al in bed te wachten tot hij naar haar gebed kwam luisteren.

Vader knielde neer, en Corrie bad: 'Lieve Heer, zegent U mama en maak haar gezond en sterk. En zegent U papa en Betsie en Willem en Nollie en mij alstublieft, en de tantes en al onze vrienden. En wilt U ook gekke Thijs zegenen? Amen.'

Haar vader gaf haar een kus en stopte haar in.

'Welterusten Corrie. Ik hou van je,' zei hij, en legde zijn hand op haar wang.

Ze bleef stil liggen om het gevoel van zijn hand op haar wang vast te houden, terwijl hij de kamer uitliep en naar beneden ging.

Al snel viel ze tevreden in slaap.

2. DE ONDEUGENDE WILDEBRAS

De herfst in Haarlem was betoverend mooi. De bladeren van de populieren kleurden goud en de straatlantaarns werden vroeg aangestoken en wierpen overal vreemde schaduwen. Corrie speelde in de herfst meestal binnen.

‘Negenennegentig, honderd. Ik kom!’ riep ze. Ze opende haar ogen en keek links en rechts langs de kerkbanken of ze haar vriendin Dot zag.

Opeens verscheen er een hoofd om de hoek van een deurtje vlak bij een van de kerkbanken. Giechelend renden de meisjes door het gangpad van de kerk.

‘Buut Dot,’ hijgde Corrie. Ze tikte de stenen pilaar net iets eerder dan Dot aan. ‘Nu ga ik me verstoppen.’

De oude Sint Bavokerk, aan het marktplein van Haarlem, was gevuld met het geluid van hun lachende stemmen en rennende voeten.

De vader van Dot, Corries oom Arnold, was koster van deze mooie kerk met zijn gotische ramen en het beroemde orgel. Elke zondag ging de familie Ten Boom hier naar de kerk. Af en toe bezochten ze er ook nog orgelconcerten. Maar als er geen diensten of concerten waren, mochten de meisjes van oom Arnold spelen tussen de kerkbanken. Het was de perfecte plek om verstoppertje te spelen, of winkeltje, of schooltje, of ontdekkingsreiziger...

CORRIE TEN BOOM

OVERZICHT VAN HAAR LEVEN

Geboortedatum:

Corrie wordt op 15 april 1892 geboren in Amsterdam.

Familie:

Willem ten Boom (Corries grootvader) huurt in 1837 een winkelpand en opent de Ten Boom Horlogerie aan de Barteljorisstraat 19 in Haarlem. In 1849 kan hij het huis kopen voor 1200 gulden. Corries vader, Casper ten Boom, was horlogemaker van beroep, en hij en zijn gezin betrekken dit huis in 1897. Corries ouders krijgen vijf kinderen: Betsie (overlijdt op 16 december 1944 in Ravensbrück), Willem (trouwt met Tine, krijgt vier kinderen en dient vele jaren als predikant), Hendrik Jan (overlijdt in eerste levensjaar), Nollie (trouwt met Flip en krijgt zes kinderen) en Corrie (1892).

Kerk:

Corrie groeit op in de Nederlands Hervormde Kerk.

Burgerlijke staat:

ongetrouwd

Opleiding:

twee jaar bijbelschool
opleiding voor horlogemaker (afronding in 1920)

Beroep:

In 1922 wordt ze de eerste gediplomeerde vrouwelijke horlogemaker in Nederland.

Activiteiten tijdens de oorlog:

Vanaf 1942 zijn Corrie en haar familie heel actief in het verzet. Ze geven onderdak aan veel onderduikers. In 1944 worden Corrie en haar hele familie gearresteerd. Corrie en haar zus Betsie worden uiteindelijk naar concentratiekamp Ravensbrück in Duitsland gestuurd. Eind 1944 wordt Corrie vrijgelaten, een paar dagen na het overlijden van Betsie. Terug in Nederland richt ze huizen op waar mensen fysiek en mentaal kunnen herstellen van de verschrikkingen van de oorlog.

Publicaties:

In 1971 verschijnt het boek *The hiding place*, in het Nederlands bekend als *De schuilplaats*.

In 1975 verschijnt de speelfilm *The hiding place*, gebaseerd op het boek.

Amerika:

Corrie verhuist in 1977 naar Amerika. In 1978 raakt ze verlamd door een beroerte.

Overlijden:

Corrie ten Boom sterft op 15 april 1983, op haar 91e verjaardag.

CORRIE TEN BOOM

HISTORISCHE TIJDLIJN

- 1892 Corrie ten Boom wordt geboren
- 1893 Tsjaikovski dirigeert de première van zijn 6e symfonie en sterft kort daarna
- 1901 Koningin Victoria van Engeland sterft
- 1912 De Titanic zinkt
- 1913 De eerste kruiswoordpuzzel
- 1914 Begin van de Eerste Wereldoorlog
- 1918 Einde van de Eerste Wereldoorlog
- 1922 Corrie ten Boom wordt de eerste gediplomeerde vrouwelijke horlogemaker in Nederland
- 1923 Uitvinding van de geluidsfilm
- 1925 Hitler publiceert *Mein Kampf*
- 1933 Hitler wordt kanselier van Duitsland
Het eerste nazi-concentratiekamp wordt opgericht
- 1935 Duitsland vaardigt de anti-Joodse Neurenberger wetten uit
- 1937 De honderdste verjaardag van de horlogewinkel van Ten Boom
- 1938 Hitler annexeert Oostenrijk
- 1939 Start van de Tweede Wereldoorlog
- 1941 Japanse aanval op Pearl Harbour
- 1944 D-Day: landing van de geallieerden in Normandië
Corrie ten Boom wordt op 28 februari verraden en gevangengenomen. Op 28 december wordt ze door

- een administratieve fout vrijgelaten uit concentratie-
kamp Ravensbrück
- 1945 Hitler pleegt zelfmoord en Duitsland geeft zich over
Atoombommen op Japan
- 1949 De Sovjet Unie vindt ook een atoombom uit
- 1952 Koningin Elizabeth II wordt koningin op de leeftijd
van 25 jaar
- 1961 Bouw van de Berlijnse Muur
- 1968 Uitvinding van de computermuis
- 1979 Uitvinding van de draagbare telefoon
- 1983 Corrie ten Boom sterft op haar 91^e verjaardag.

